

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджено та описано роль засобів масової інформації на формування політичної свідомості.

Ключові слова: засоби масової інформації, засоби масової комунікації, політична свідомість, політика, політична комунікація.

Abstract

The article explores and describes the role of the media in the formation of political consciousness.

Key words: mass media, mass media, political consciousness, politics, political communication.

У сучасних умовах засоби масової інформації (ЗМІ), зважаючи на суспільну важливість, масовість та доступність, мають величезний вплив на політичну культуру і свідомість громадян, що зумовлює певну поведінку і прийняття важливих рішень. Залучаючи громадян до політичних процесів, ЗМІ формують певні ціннісно-сміслові моделі для засвоєння суспільством і, таким чином, змінюють аксіологічну картину соціуму. Здатність швидко охоплювати найбільш широкі аудиторії дає можливість сучасним мас-медіа трансформувати традиційну систему духовного виробництва в певному напрямі, з приводу чого в розвинутих суспільно-політичних системах панує думка, що той, хто володіє засобами масової інформації, володіє громадською думкою [1].

Особливо важливим є вплив ЗМІ на формування національної свідомості, оскільки вони виступають вагомим засобом створення історико-культурного інформаційного простору держави, який, по суті, є тим духовно-ідеологічним цементом, що скріплює народ у політичну націю. Відомий фахівець у галузі масових комунікацій В. Лизанчук зазначав, що людські спільноти творяться мережами інформаційних комунікацій, через які передається необхідна державно-політична, суспільно-економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація. Національна мережа засобів масової комунікації є одним із «трьох китів», на якому вибудовується державна самосвідомість поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою [2].

Однак ЗМІ можуть не лише консолідувати суспільство, а й відігравати деструктивну роль, підривати його соціально-психологічну стійкість шляхом створення і просування у масову свідомість негативних ціннісних образів, «чужих» для вітчизняної культури ідеалів і цінностей. Тому суспільство й держава повинні постійно дбати про нейтралізацію регресивних тенденцій в інформаційно-аксіологічному полі й мобілізувати ресурсний потенціал ЗМІ для формування такої ціннісної системи, яка змогла б забезпечити духовну єдність суспільства.

Ця проблема є особливо актуальною сьогодні для України, перед якою стоїть завдання консолідації багатоетнічного українського суспільства в єдину політичну націю з високим рівнем національної свідомості. Оскільки інформаційна діяльність ЗМІ буде і надалі незмінно посилюватися, впливати на всі сторони життєдіяльності суспільства і держави, завдання полягає в тому, щоб ця діяльність відповідала національним інтересам, сприяла утвердженню незалежної України. Тому дослідження інструментів впливу ЗМІ на формування політичної свідомості українців є доцільним і своєчасним.

У контексті окресленої проблеми слід зазначити, що в умовах незалежної Української держави вітчизняні мас-медіа отримали на законодавчому рівні свободу слова і цензури, політичну і професійну

незалежність від державної влади. Однак державні українські ЗМІ не адаптувались до ринкових умов, що не дало змоги конкурувати з потужними медіа-суперниками і, насамперед, комерційними телеканалами та газетами. Постійно відчуваючи нестачу бюджетного фінансування, державні ЗМІ змушені шукати додаткове фінансування для здійснення своєї діяльності - від акціонування і до продажу рекламного часу. Це призвело до того, що серед ЗМІ майже не залишилося незалежних від великих фінансово-економічних груп. В результаті ситуація складається таким чином, що переважну більшість вітчизняних ЗМІ сьогодні утримують не інститути громадянського суспільства, а окремі політичні партії та фінансово-промислові кола, які використовують потенціал мас-медіа передусім у власних, а не загально-суспільних інтересах [4].

Нині для суспільства характерна криза інформаційної культури, яка провокується переважанням у сучасних ЗМІ деструктивних публікацій (програм, передач) над конструктивними і нейтральними. У телерадіофері та на шпальтах друкованих ЗМІ присутня інформація, що компрометує владу і власну країну в очах громадян, створює неконструктивне та неадекватне уявлення про Україну, її повсякденне життя і перспективи розвитку.

Інформаційно-культурний простір України в сучасних умовах є одним із головних чинників укорінення у суспільній свідомості малосумісних між собою ціннісно-символічних систем на фоні відсутності добре розробленої власної, української. У свідомості громадян одночасно співіснують західні суспільні цінності, переконання в європейському виборі України із величезною кількістю російського інформаційного продукту, де пропагуються інші цінності й пріоритети аж до культурно-психологічного дистанціювання від західних країн, повернення в «радянське минуле». Загалом політична свідомість сучасного українського суспільства у низці фундаментальних ціннісних орієнтацій є розмитою і нечіткою, у суспільстві панують «світоглядний хаос» та ціннісна дезорієнтація, що фактично стримує національний поступ, руйнує досягнення консенсусу щодо внутрішніх та зовнішніх орієнтацій нашої країни.

Висновки

У процесі формування політичної свідомості, яка є основою державотворчих процесів, велику роль відіграють ЗМІ. Реалізуючи свої функції, вони виступають потужним засобом повернення суспільства до своїх базових цінностей, ідентичних й адекватних уявлень, звичаям, традиціям, менталітету, багатовіковому культурно-історичному досвіду народу.

На жаль, сьогодні система українських національних ЗМІ об'єктивно поки що не орієнтована на формування розвиненої політичної свідомості та державно-політичної ідентичності, збереження культурно-історичної самобутності українського суспільства. Значна частина ЗМІ орієнтована не на задоволення комунікативно-інформаційних та просвітницько-виховних потреб суспільства, а насамперед на обробку суспільної свідомості в інтересах різних політичних сил, висвітлює приватні чи корпоративні інтереси певних фінансово-економічних угруповань.

Виходячи із складності зазначеної проблематики подальшого дослідження потребують роль і місце регіональних ЗМІ у формуванні політичної свідомості громадян України, проблема взаємодії регіональних ЗМІ у формуванні міжнародного миру і злагоди, функціонування ЗМІ як важливого механізму реалізації державної етнонаціональної політики в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г. Засоби масової інформації як трансформаційний чинник сучасної політичної комунікації. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. Вип. 5. С. 118–123.
2. Роль засобів масової інформації на політичну свідомості. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07kvvunc.htm>
3. Грищенко О.М., Шкляр В.І. Преса і політика: проблеми, концепції. Київ: Ін-т журналістики КНУ, 2000. 82 с.
4. Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / За ред. М.В. Поповича. Київ: УЦДК, 2005. 328 с.

Копиця Вадим Олександрович – студент групи ІСТ-176, факультету комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, vadym.kopytsia@gmail.com

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор політичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи і соціальних комунікацій, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Kopytsia Vadym – student of IIST-17b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, vadym.kopytsia@gmail.com

Supervisor: **Denysiuk Svitlana** – Doctor of Politician science, professor, vice-rector for scientific and pedagogical work and social communications, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com